

Hindi Urdu for Health

The Practice of Medicine in Hindi and Urdu

repositories.lib.utexas.edu/handle/2152/64261

Hindi Urdu Flagship | South Asia Institute | Department of Asian Studies | The University of Texas at Austin

Patterns of Conversation

South Asia in general, and India specifically, are regions with immense diversity in culture and language. Because of this conversations about medicine between doctors and patients takes different forms from one region to another. This is especially true when we look at urban, suburban and rural doctor-patient interactions. Added to these is the element of gender. Owing to the somewhat conservative worldview of gender interactions, even doctor-patients conversations might become colored by it. The clips in this section show variations of patterns of conversation in the practice of conventional medicine.

COMPARING AYURVEDA & CONVENTIONAL MEDICINE

Video URI: hdl.handle.net/2152/65828

Contents:

Hindi Transcription	2
Hindi Vocabulary	4
Hindi Questions	5
Urdu Transcription.....	6
Urdu Vocabulary	8
Urdu Questions	9

Hindi Transcription

तो ये बतायें कि किस-किस तबके के मरीज आपके पास यहां पर आते हैं और ये कुछ कॉमन बीमारियां लेकर आते हैं या... मोस्टली, ज्यादा बीमारी तो फीवर, कोल्ड, कफ, ये ज्यादा हैं... मोस्टली वायरल इनफेक्शन ज्यादा है...

इस इलाके में?

हां...

तो उसका कोई कॉमन इलाज है आपके पास, या मरीज की स्थिति देखकर... कैसे? आप मुझे जरा विस्तार से बतायें... नहीं, वो तो मरीज तो, जैसे पेशेंट आयेगा, उसी हिसाब से उसको, ये जरूरी नहीं है कि हरेक को, हर मरीज को एक ही दवाई देनी है... थोड़ा-थोड़ा वैरिएशन होती है पेशेंट में... पेशेंट का ऐज क्या है? वेट क्या है? और उसी हिसाब से कई पेशेंट कोई दवाई नहीं ले सकते... कई गोली खाते हैं, कोई पीने के खाते हैं... पेशेंट पे भी वैरी करता है...

ये आप मुझे बतायें कि कुछ लोग alternate therapies की तरफ जाते हैं...

हूं...

आयुर्वेद हो गया यूनानी हो गया, होम्योपैथी हो गया...

हूं...

तो क्या कोई ऐसा किस्सा हुआ है कि वो इस्तेमाल करने के बाद, वो ठीक नहीं हुये, फिर आपके पास आये...

नहीं, बहुत सारा ऐसा होता है, देखिये, एम.बी.बी.एस., we are taught medicine, this is evidence based medicine क्योंकि इसमें जो है, जो scientifically proved चीज है वही सिखाई जाती है... कोई भी मैडिसन मार्केट में आती है, उससे पहले दस-पंद्रह-बीस साल रिसर्च होती है तभी वो मार्केट में आती है... कौन सी दवाई कहां पहुंचती है, क्या करती है, शरीर में कौन सी बीमारी में क्या अंदर पैथोलॉजी है, तो ये सब हमें सिखाया जाता है... तो उसी के accordingly दवाई काम करती है... अब वो होता क्या है कि मैडिसन का इतना मिसयूज है, anybody can go to the counter of many chemist and he can ask for any medicine.

जी...

If medicines is not used judiciously तो it may be harmful, and then we blame allopathy... तो, मतलब मैडिसन में we are taught के भई कैसी दवाई, कितनी डोज, कैसे दी जाती है, कितनी देर शरीर में रहती है, कहां-कहां से excrete होती है... Whether it is excrete in urine, stool और आपके sweat... तो जब तक judicious use नहीं होगा... In other countries, those which are developed countries...

जी...

उनमें क्या है कि there is judicious use of medicine. You can't take any medicine from any chemist, without the prescription of doctor and here you can take any medicine.

नहीं ये तो ऐलोपैथी का आपने कहा...

अच्छा...

मैं चाह रहा था कि एक कम्पैरिज न...

कम्पैरिज न तो...

अगर आप आयुर्वेद, होम्योपैथी और यूनानी एक तरफ और ऐलोपैथी अगर एक तरफ आप लेते हैं...

नहीं, आयुर्वेदिक में क्या है...

एक बार फिर से कर सकते हैं? भईया, ओ, ओ, रोलिंग... ओए...

डॉक्टर साहब ये बतायें कि ये जो बाकी पैथीज़ हैं, या बाकी जो इलाज के तरीके हैं, आयुर्वेद हमारे देश में बहुत समय से रहा है...

देखिये, आयुर्वेदिक मैडिसन हम मानते हैं अपने टाईम में आयुर्वेदिक था... जब कोई और alternative नहीं था, आजकल हर चीज़ में बैटरमेंट होती जा रही है... You can say के भई, जैसे पहले, आयुर्वेद के टाईम में, मान लो जब मॉडर्न मैडिसन आई है, उससे पहले कई चीज़ ऐसी थी कि जो आयुर्वेदिक में, जो, में कुछ लिखा हुआ है और जैसे जब हमने साईंटिफिकली प्रूव किया तो it was proved to be wrong... तो ये नहीं के, मतलब, that is way of ancient medicine... और हर कंट्री में, जैसे रोमन है, कोई रोमन मैडिसन रही है, कोई चाइनीज़ मैडिसन रही है, तो पहले भी लोग अपना ढंग से इलाज करते थे...that is a stage of development of medicine... you can't say के भई अभी भी हम, we can compare, अब आगे-आगे अब मोबाइल भी आ गया है, कम्प्यूटर भी आ गया है, इंटरनेट आ गया है, तो there is always growth... तो वो एक बार कोई रूल ने सैट कर दिया, ये नहीं कि वो हमेशा ही, टाईम के हर समय में आप उनको कहोगे, भई, हां ये ठीक रहेगा... अब मॉडर्न साईंस में भी कई चीज़ ऐसी हैं... पहले हम कोई चीज़ सोचते थे, उसके बाद उस पे इम्प्रूवमेंट हुई तो भई, हां ये गलत था, this is better, this is better, ऐसे ही treatment modulaties में, के पहले हम कोई ट्रीटमेंट करते थे जब कोई और बैटर आ जाती है... तो मतलब ये नहीं कि भई इसमें आयुर्वेदिक में तो इतना रिसर्च नहीं हुआ है... आयुर्वेद में जो पहले लिख दिया, अब वो कई बार क्या होता है, इसमें हम, मोस्टली जो है हम थोड़ा सा सोच के, ऐसे दवाई देते हैं ना, कोई evidence based medicine तो है नहीं वो, के भई अंदाज़े से दवाई देते हैं, के हां, ये काम कर सकती है... और फिर बीमारी भी क्या है, काफी बीमारी ऐसी हैं कि within a period of time वो ठीक भी हो जाती है... फिर हम ये कह देते हैं कि आयुर्वेदिक से ठीक हुआ है या होम्योपैथी से ठीक हुआ है... अब वो रिसर्च, यू...एस...ए... में भी recently देखा गया है कि होम्योपैथी एज़ सच कोई मैडिसन होती ही नहीं है, ये कोई दवाई काम ही नहीं करती है.....

लेकिन फिर भी इसका प्रचलन है आज?

अब फिर भी प्रचलन है, वो लोग कहते हैं कि हां जी, डाबर का च्यवनप्राश खाओ, किसी को फायदा हुआ किसी को नहीं हुआ... ये भी प्रचलन है... किसी को लीवर की बीमारी, LIVE 52 लोग खाते हैं... कई काम करती है, नहीं करती हैं... किसी को पता ही नहीं है... अब आजकल कुछ (हंसते हुये) ऐसे भी है... नहीं, एक-एक, ये कहा जाता है...

मतलब ये है ना evidence based मैडिसन तो है नहीं वो... आप अगर मॉडर्न मैडिसन का judiciously use करें, और वो ठीक है, भई खामियां तो हर चीज़ में होती हैं... अभी modern medicine में बहुत सारी चीज़ ऐसी हैं, जिनका अभी तक भी पता नहीं...

वो क्या हैं?

जैसे बीमारी के बारे में भी... बहुत सारी चीज़ें, जैसे हम कह देते हैं, अब आपको बैठे-बैठे थोड़ी खुजली हो गई है, एलर्जी हो गई है, तो कई बार हम सोचते हैं इससे हो गया, उससे हो गया, तो sometime we may not be able to come to any conclusion... कि किस वजह से हुआ है यह... तो बहुत सारी चीज़ें, बॉडी का स्ट्रक्चर इतना जटिल है कि अभी भी बहुत सारी चीज़ें हैं वो आदमी की समझ से बाहर हैं... and जैसे कैंसर है, क्यों हो जाता है? कैसे हो जाता है? अभी भी lot of research is going on, going on...

Hindi Vocabulary

Which types of patients	किस-किस तबके के मरीज
Condition of the patient	मरीज की स्थिति
Every patient	हर मरीज को
Give just one medicine	एक ही दवाई देनी है
Cannot take any medicine	कोई दवाई नहीं ले सकते
Takes several pills	कई गोली खाते हैं
Take liquid medication	कोई पीने के खाते हैं
Ayurveda	आयुर्वेद
Unani	यूनानी
Homeopathy	होम्योपैथी
Which disease is in the body	शरीर में कौन सी बीमारी में
What's the pathology inside	क्या अंदर पैथोलॉजी है
What kind of medicine	कैसी दवाई
How much of a dose	कितनी डोज़
How is it given	कैसे दी जाती है
How long it stays in the body	कितनी देर शरीर में रहती है
Where is it excreted from	कहां-कहां से excrete होती है
Ayurvedic medicine	आयुर्वेदिक मैडिसिन
Treated in my way	अपना ढंग से इलाज
Give medicine by guessing	अंदाजे से दवाई देते हैं
This work can be done	ये काम कर सकती है
The medicine just doesn't work	दवाई काम ही नहीं करती है
Prevalent	प्रचलन
Dabur chyavanprash	डाबर का च्यवनप्राश
Advantage, benefit, gain, profit, use	फायदा
Shortcomings	खामियां
Disease, illness	बीमारी
Itch	खुजली
Allergy	एलर्जी
Complex	जटिल
Cancer	कैंसर

Hindi Questions

क्या डॉक्टर को लगता है कि मैडिसन का judicious use हो रहा है भारत में?

- 1 हाँ
- 2 कभी कभी
- 3 नहीं
- 4 शायद

डॉक्टर की सोच क्या है आयुर्वेद के बारे में?

- 1 यह एक आधुनिक तरीके की मैडिसन है
- 2 यह एक दकयानूसी तरीके की मैडिसन है
- 3 यह एक पुराने तरीके की मैडिसन है
- 4 अलग तरीके की मैडिसन है

Urdu Transcription

تو یہ بتائیں کہ کس کس طبقے کے مریض آپ کے پاس یہاں پر آتے ہیں اور یہ کچھ کامن بیماریاں لے کر آتے ہیں یا۔۔۔

موسٹلی، زیادہ بیماری تو فیور، کولڈ، کاف، یہ زیادہ ہیں۔۔۔ موسٹلی وائرل انفیکشن زیادہ ہے۔۔۔

اس علاقے میں؟

ہاں۔۔۔

تو اس کا کوئی کامن علاج ہے آپ کے پاس، یا مریض کی ستھتی دیکھ کر۔۔۔ کیسے؟ آپ ذرا مجھے ذرا وستار سے بتائیں۔۔۔

نہیں، وہ تو مریض تو، جیسے پیشنٹ آئے گا، اسی حساب سے اس کو، یہ ضروری نہیں ہے کہ ہر ایک کو، ہر مریض کو ایک ہی دوائی دینی ہے۔۔۔ تھوڑا تھوڑا ویریشن ہوتا ہے پیشنٹ کی۔۔۔ پیشنٹ کا ایچ کیا ہے؟ ویٹ کیا ہے؟ اور اسی حساب سے کئی پیشنٹ کوئی دوائی نہیں لے سکتے۔۔۔ کئی گولی کھاتے ہیں، کوئی پینے کے کھاتے ہیں۔۔۔ پیشنٹ پہ بھی ویری کرنا ہے۔۔۔

یہ آپ مجھے بتائیں کہ کچھ لوگ آلٹرنیٹ تھیرپیز کی طرف جاتے ہیں۔۔۔

ہوں۔۔۔

ایورویڈ ہو گیا، یونانی ہو گیا، ہومیوپتھی ہو گیا۔۔۔

ہوں۔۔۔

تو کیا کوئی ایسا قصہ ہوا ہے کہ وہ استعمال کرنے کے بعد، وہ ٹھیک نہیں ہوئے، پھر آپ کے پاس آئے۔۔۔

نہیں، بہت سارا ایسا ہوتا ہے، دیکھئیے، ایم۔بی۔ایس۔وی آر ٹاٹ میڈسن، تھس از ایوڈینس بیسڈ میڈسن کیونکہ اس میں جو ہے، جو سائنٹیفکلی پرووڈ چیز ہے وہی سکھائی جاتی ہے۔۔۔ کوئی بھی میڈسن مارکٹ میں آتی ہے۔۔۔ اس سے پہلے دس، پندرہ، بیس سال ریسرچ ہوتی ہے تب ہی وہ مارکٹ میں آتی ہے، کونسی دوائی کہاں پہنچتی ہے، کیا کرتی ہے، شریر میں کون سی بیماری میں کیا اندر پیتھولوجی ہے، تو یہ سب ہمیں سکھایا جاتا ہے۔۔۔ تو اسی کے اکارڈنگلی دوائی کام کرتی ہے۔۔۔ اب

وہ ہوتا کیا ہے کہ میڈسن کا اتنا مسیوز ہے، اینیباڈی کین گو ٹو دا کاؤنٹر آف مینی کیمسٹ اینڈ ایسک فار اینی میڈسن۔

جی۔۔۔

اف میڈسن از ناٹ یوزڈ جوڈسلی تو اٹ مے بی ہارمفل، اینڈ دین وی بلیم ایلوپتھی۔۔۔ تو میڈسن میں وی آر ٹاٹ کہ بھئی کیسی دوائی، کتنی ڈوس، کیسے دی جاتی ہے، کتنی دیر شریر میں رہتی ہے، کہاں کہاں سے

ایکسکریٹ ہوتی ہے۔۔۔ ویدر اٹ از ایکسکریٹ ان یورن، اسٹول، اور آپ کے سویٹ۔۔۔ تو جب تک جوڈس بوز نہیں ہوگا۔۔۔ ان ادر کنٹریز، دوز وچ آر ڈولپڈ کنٹریز۔۔۔

جی۔۔۔

ان میں کیا ہے کہ، دیر از جوڈس بوز آف میڈسن۔ یو کائنٹ ٹیک اینی میڈسن فرم اینی کیمسٹ وداؤٹ دی پرسکرپشن آف اے ڈاکٹر، اینڈ بیر یو کین ٹیک اینی میڈسن۔

نہیں یہ تو ایلوپیتھی کا آپ نے کہا۔۔۔

اچھا۔۔۔

میں چاہ رہا تھا کہ ایک کمپیرزن۔۔۔

کمپیرزن تو۔۔۔

اگر آپ آوروید، ہومیوپیتھی اور یونانی ایک طرف اور ایلوپیتھی اگر ایک طرف آپ لیتے ہیں۔۔۔

نہیں، آورویدک میں کیا ہے۔۔۔

ایک بار پھر سے کر سکتے ہیں؟ بھئی، او، او، رولنگ۔۔۔ اوے۔۔۔

ڈاکٹر صاحب یہ بتائیں کہ یہ جو باقی پیتھیز ہیں، یا باقی جو علاج کے طریقے ہیں، آوروید ہمارے بھارت میں بہت سمے سے رہا ہے۔۔۔

دیکھئے، آورویدک میڈسن ہم مانتے ہیں اپنے ٹائم میں آورویدک تھا۔۔۔ جب کوئی اور آلٹرنیٹو نہیں تھا، آج کل ہر چیز میں بیٹرنٹ ہوتی جا رہی ہے۔۔۔ یو کین سے کہ بھئی، جیسے پہلے، آورویدک کے ٹائم میں، مان لو جب ماڈرن میڈسن آئی ہے، اس سے پہلے کئی چیز ایسی بھی کی جو آورویدک میں، جو، میں کچھ لکھا ہوا ہے اور ویسے جب ہم نے سائنٹفکلی پروو کیا تو اٹ وز پرووڈ ٹو بی رانگ۔۔۔ تو یہ نہیں کہ، مطلب، دیٹ از اینٹنٹ فار آف میڈسن۔۔۔ اور ہر کنٹری میں، جیسے رومن ہے، کوئی رومن میڈسن رہی ہے، کوئی چائنیز میڈسن رہی ہے، تو پہلے بھی لوگ اپنا ڈھنگ سے علاج کرتے تھے۔۔۔ دیٹ از اے اسٹیج آف ڈولپمینٹ آف میڈسن کہ بھئی ابھی بھی ہم، وی کین کمپیر، اب آگے آگے اب موبائل بھی آ گیا ہے، کمیوٹر آ گیا ہے، انٹرنیٹ آ گیا ہے، تو دیر از آلویز گروتھ۔۔۔ تو وہ ایک بار کوئی رول میں سیٹ کر دیا، یہ نہیں کہ وہ ہمیشہ ہی، ٹائم کے ہر سمے میں آپ ان کو کہو گے، بھئی ہاں یہ ٹھیک رہیگا۔۔۔ اب ماڈرن سائنس میں بھی کئی چیز ایسی ہے۔۔۔ پہلے ہم کوئی چیز سوچتے تھے، اس کے بعد اس پہ امپروومینٹ ہوئی تو بھئی، ہاں یہ غلط تھا، دس از بیٹر، دس از بیٹر ایسے ہی ٹریٹمینٹ موریلٹیز میں۔۔۔ میں، کہ پہلے ہم کوئی ٹریٹمینٹ کرتے تھے جب کوئی اور بیٹر آ جاتی ہے۔۔۔ تو مطلب یہ نہیں کہ بھئی اس میں آورویدک میں اتنا ریسرچ نہیں ہوا ہے۔۔۔ آوروید میں جو پہلے لکھ دیا، اب وہ کئی بار کیا ہوتا ہے، اس میں ہم، موسٹلی جو ہے ہم تھوڑا سا سوچ کے، ایسے دوائی دیتے ہیں نہ، کوئی ایوڈینس بیسڈ میڈسن تو ہے نہیں وہ، یہ بھئی اندازے سے دوائی دیتے ہیں، کہ ہاں، یہ کام کر سکتی ہے۔۔۔ اور پھر بیماری بھی کیا ہے، کافی بیماری ایسی ہے کہ ودن اے پیریڈ آف ٹائم وہ ٹھیک بھی ہو جاتی ہے۔۔۔ پھر ہم یہ کہ دیتے ہیں کہ آورویدک سے ٹھیک ہوا ہے یا ہومیوپیتھی سے ٹھیک ہوا ہے۔۔۔ اب وہ ریسرچ یو۔ایس۔اے میں بھی ریسنٹلی دیکھا گیا ہے کہ ہومیوپیتھی آیز سچ کوئی میڈسن ہوتی ہی نہیں ہے، یہ کوئی دوائی کام ہی نہیں کرتی ہے۔۔۔

لیکن پھر بھی اس کا پر چلن ہے آج؟

اب پھر بھی پر چلن ہے، وہ لوگ کہتے ہیں کہ ہاں جی، ڈابن کا چونپراش کھاؤ کسی کو فائدہ ہوا کسی کو نہیں ہوا۔۔۔ یہ بھی پر چلن ہے۔۔۔ کسی کو نہیں ہوا۔۔۔ یہ بھی پر چلن ہے۔۔۔ کسی کو لیور کی بیماری، لیو ففٹی ٹو لوگ کھاتے ہیں۔۔۔ کوئی کام کرتی ہے، نہیں کرتی ہیں۔۔۔ کسی کو پتہ ہی نہیں ہے۔۔۔ اب آج کل کچھ (ہنستے ہوئے) ایسے بھی ہے۔۔۔

نہیں، ایک ایک، یہ کہا جاتا ہے۔۔۔

مطلب یہ ہے نہ ایوڈینس بیسڈ میڈسن تو ہے نہیں وہ۔۔۔

Urdu Vocabulary

Which types of patients	کس کس طبقے کے مریض
Condition of the patient	مریض کی ستھت
Every patient	ہر مریض کو
Give just one medicine	ایک ہی دوائی دینی ہے
Cannot take any medicine	کوئی دوائی نہیں لے سکتے
Takes several pills	کوئی گولی کھاتے ہیں
Take liquid medication	کوئی پینے کے کھاتے ہیں
Ayurveda	ایورویدا
Unani	یونانی
Homeopathy	ہومیوپیتھی
Which disease is in the body	شریر میں کونسی بیماری ہے
What's the pathology inside	کیا اندر پیتھالوجی ہے
What kind of medicine	کیسی دوائی
How much of a dose	کتنی ڈوز
How is it given	کیسے دی جاتی ہے
How long it stays in the body	کتنی دیر شریر میں رہتی ہے
Where is it excreted from	کہاں کہاں سے ایکسکریٹ ہوتی ہے
Ayurvedic medicine	ایرویدک میڈسن
Treated in my way	اپنا ڈھنگ سے علاج
Give medicine by guessing	اندازے سے دوائی دیتے ہیں
This work can be done	یہ کام کر سکتی ہے

The medicine just doesn't work	دوائی کام ہی نہیں کرتی ہے
Prevalent	پرچلن
Dabur chyavanprash	ڈابر کا چیونپراش
Advantage, benefit, gain, profit, use	فائدہ
Shortcomings	خامیاں
Disease, illness	بیماری
Itch	کھجلی
Allergy	ایلرجی
Complex	جٹل
Cancer	کینسر

Urdu Questions

کیا ڈاکٹر کو لگتا ہے کہ میڈسن کا جوڈشس یوز ہو رہا ہے بھارت میں؟

- 1 ہاں
- 2 کبھی کبھی
- 3 نہیں
- 4 شاید

ایورویدا کے بارے میں ڈاکٹر صاحب کی سوچ کیا ہے؟

- 1 یہ ایک آدکھنک طریقے کی میڈسن ہے
- 2 یہ ایک دکیانوسی طریقے کی میڈسن ہے
- 3 یہ ایک پرانے طریقے کی میڈسن ہے
- 4 یہ ایک الگ طریقے کی میڈسن ہے